

Citovanie a odkazovanie na použité zdroje podľa nového štandardu ISO 690 (2010)

Časť 1: Tvorba bibliografických odkazov

Príspevok predkladá všeobecné a konkrétne zásady tvorby bibliografických odkazov ako kľúčových prvkov citačného aparátu, pričom vychádza z najnovšieho vydania štandardu ISO 690 publikovaného v anglickej a slovenskej jazykovej verzii (2010; 2012). Jeho cieľom je v prípade nejednoznačnosti pravidiel odporučiť ustálenú formu. V závere sumarizuje odlišnosti od predchádzajúcich vydaní ISO 690 a upozorňuje aj na kolísavosť terminológie a pravidiel najnovšieho štandardu. Pravidlá tvorby citácií a úpravy zoznamu bibliografických odkazov budú predmetom 2. časti tohto príspevku.

Úvod

Problematika citovania a odkazovania na použité zdroje je jedným zo základných atribútov písania odborných publikácií a záverečných prác. Štandardizácia v tejto oblasti prešla v posledných desaťročiach pomerne rýchlym tempom vývoja. Výsledkom je najnovší štandard ISO 690 (2010), ktorý bol v apríli 2012 prebratý prekladom aj do slovenskej praxe. Nové vydanie z roku 2010 nahrádza ISO 690 (1987) a ISO 690-2 (1997) a dopĺňa usmernenia pre citovanie neknížnych (audiovizuálnych, grafických atď.) dokumentov. Štandard prináša pravidlá, ako vytvárať bibliografické odkazy pre rôzne druhy dokumentov a príspevkov v nich, ako aj zásady aplikovania techník citovania, tvorby citácií a úpravy zoznamov bibliografických odkazov v citujúcich prácach. Vzhľadom na rozsah problematiky sa príspevok v jeho 1. časti venuje len problematike tvorby bibliografických odkazov.

Bibliografický odkaz je skrátený záznam o citovanom dokumente umiestnený v zozname bibliografických odkazov a slúži na jeho presnú identifikáciu. Štandard ISO 690 (2010) určuje:

1. **výber** prvkov bibliografického odkazu,
2. **formu** prvkov bibliografického odkazu,
3. ich **záväznosť a poradie**.

CIBÁKOVÁ, Viera a Gabriela BARTÁKOVÁ. *Základy marketingu*. Bratislava: Iura Edition, 2007. Ekonómia, 217. ISBN 978-80-8078-156-9.

Obr. 1 Príklad bibliografického odkazu (povinné prvky, forma, poradie prvkov)

1 Výber prvkov a všeobecne platné zásady pre tvorbu bibliografického odkazu

- Predpísané údaje pre bibliografický odkaz vyberáme z citovaného dokumentu, najčastejšie zo zdrojov, ktorými sú: titulný list, tiráž, prvá strana príspevku (článku), preliminária (prvé strany dokumentu), obsah a celý dokument,
- akékoľvek *povinné* údaje získané z iného zdroja, popr. doplnky k nim sa uvádzajú v hranatých zátvorkách¹,
- pokiaľ sa niektoré predpísané povinné údaje nevyskytujú, vynechajú sa (napr. ISBN, ISSN, edícia, dátum aktualizácie a revízie atď.),
- nie je nutné zachovať písanie veľkých písmen (napr. pri názve dokumentu, len ak ide o vlastné podstatné mená alebo slová v súlade s pravidlami jazyka), ani interpunkciu použitú v citovanom dokumente,
- s výnimkou poznámok a doplnkov či opráv píšeme údaje tak, ako sa nachádzali v dokumente – to znamená v jazyku citovaného dokumentu,
- jednotlivé skupiny údajov oddeľujeme **bodkou a medzerou**,
- celý bibliografický odkaz končí **bodkou**; v prípade, že posledným údajom je adresa **webovej stránky**, bodku **ne-používame**,
- pri tvorbe bibliografických odkazov je dôležité zachovať predpísané poradie a formu údajov, interpunkciu aj medzery,
- v zozname bibliografických odkazov odkazy zarovnáваме **dol'ava** kvôli zachovaniu predpísaných medzier,
- v prípade citovania **príspevkov v monografií** používame pred označením zdroja „**In:**“, avšak v prípade príspevkov v *seriáli* toto označenie *môžeme* vynechať.

¹ Napr. môžeme ako doplnok uviesť preklad názvu: Buchkultur in Deutschland im 18. Jahrhundert [Knižná kultúra v Nemecku v 18. storočí].

2 Forma prvkov bibliografického odkazu

I. Primárna zodpovednosť

Primárnu zodpovednosť za vytvorenie citovaného dokumentu má spravidla autor. Jeho meno uvádzame v *invertovanom* slovoslede, pričom môžeme uviesť celé krstné meno alebo použiť len iniciály. Vynechávame tituly, údaje o pracovisku autora, ako aj úvodné formulácie označujúce autorstvo.

Ďalšie zásady:

- **priezviská** všetkých autorov sa uvádzajú verzálkami,
- **prvého autora** zaznamenáme v podobe: PRIEZVISKO, Meno; ostatných *môžeme* uviesť v priamom slovoslede, pričom pred údajom o poslednom autorovi norma v *príkladoch* zavádza používanie spojky „a“ a **priamy slovosled**: PLACHOVÁ, Beáta a Jana ORAVCOVÁ,
- v prípade **4 a viacerých autorov** môžeme uviesť všetkých autorov alebo len prvého s označením „et al.“, alebo „a iní“²: HUDÁK, Peter et al.,
- ak dokument nemá autora, použijeme na prvom mieste v bibliografickom odkaze názov.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Autor: prof. PhDr. Zuzana Belková, PhD.	BELKOVÁ, Zuzana alebo BELKOVÁ, Z.
Petra Veselková Andrea Maliková Andrej Porubjak	VESELKOVÁ, Petra, MALÍKOVÁ, Andrea a Andrej PORUBJAK, alebo VESELKOVÁ, Petra, Andrea MALÍKOVÁ a Andrej PORUBJAK alebo VESELKOVÁ, P., MALÍKOVÁ, A. a A. PORUBJAK
Daniel Veselý, Eduard Kupecký, Peter Vlachovič, Ondrej Lenárth, Vlastimil Bagár, Peter Hlavatý	VESELÝ, Daniel et al. (odporúčame) alebo VESELÝ, Daniel a iní alebo VESELÝ, D., KUPECKÝ, E., VLACHOVIČ, P., LENÁRTH, O., BAGÁR, V. a P. HLAVATÝ alebo VESELÝ, D., E. KUPECKÝ, P. VLACHOVIČ, O. LENÁRTH, V. BAGÁR a P. HLAVATÝ

II. Názvové údaje

Hlavný názov, názov zdrojového dokumentu (periodika) a podnázvy zapíšeme tak, ako sú uvedené v dokumente a zvýrazníme ich *kurzívou*. Ak uvádzame aj podnázov, oddelíme ho od hlavného názvu *dvojbodkou a medzerou*. Dlhý názov je možné skrátiť a ako znak vypustenia použiť *tri bodky*³.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Dejiny tlačených médií 17. storočie	<i>Dejiny tlačených médií: 17. storočie</i>

² Odporúčame preferovať medzinárodne zrozumiteľné označenie „et al.“.

³ Skrátiť názov možno len do tej miery, aby nestratil význam a bol dostatočný na identifikáciu citovaného dokumentu.

III. *Označenie média

Označenie média používame len pre elektronické zdroje a pre neknížne dokumenty. Vyberieme jednu z nasledujúcich možností, poprípade ich kombináciu:

[Braillovo písmo], [nástená mapa], [kinofilm (35 mm)], [kotúč s počítačovou páskou], [filmový pás (35 mm)], [Blu-ray disk], [glóbus], [mikrofiš (48x)], [fotografia], [mikrofilmová cievka (negatív 16 mm)], [partitúra], [videokazeta (VHS PAL)], [CD], [DVD], [diapozitív (5,08 cm)], [zvuková platňa]⁴, [podcast]⁵, [rytina], [akvarel], [litografia], [online], [disk], [online databáza], [online časopis], [počítačový program], [elektronická pošta], [digitálny obraz], [film], [nemý film].

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
1. vydanie	(nezapíšeme nič)
2. rozšírené vydanie	2. rozš. vyd.
3. Auflage	3. Aufl.
Verzia 4.0	Verzia 4.0

VI. Vydanie

V oblasti údajov o vydaní zapisujeme **s výnimkou prvého vydania** všetky ďalšie vydania dokumentu, ak sú v prameni uvedené. Uvádzame ich arabskými číslami v súlade s možnosťami skracovania týchto údajov tak, ako to predpisuje štandard STN ISO 832 (1998). Údaj o vydaní zapíšeme v jazyku dokumentu tak, ako bol uvedený.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Písmo v čase Napísal Pavol Tomáš 2. vyd. Lektorovala Anna Burdyová	TOMÁŠ, Pavol. <i>Písmo v čase</i> . 2. vyd. Lektorovala Anna BURDYOVÁ.

V. Sekundárna zodpovednosť⁶

Sekundárnu zodpovednosť za vznik dokumentu majú spravidla osoby iné ako autor, napr. ilustrátori, lektori, vedeckí redaktori atď. Tento údaj *nie je povinný*. Ak ho uvádzame v bibliografickom odkaze (nie je to totiž povinný údaj), zapisujeme mená presne v takej podobe, ako sa vyskytovali na dokumente (t. j. aj s označením funkcie, napr. fotografie, preklad a pod.). Norma odporúča použiť v prípade zápisu priezvisk verzálky a **priamy slovosled**.

VI. Vydavateľské údaje (miesto vydania, vydavateľ, dátum vydania)

Vydavateľské údaje pozostávajú z údajov o mieste vydania, vydavateľovi a dátume vydania dokumentu. Zapisujeme ich v podobe: **Miesto vydania: meno vydavateľa, dátum vydania**. Údaje uvádzame v prvom páde v jazyku citovaného dokumentu.

Ďalšie zásady:

- v prípade **viacerých miest vydania a vydavateľov** uvádzame len prvé miesto vydania a prvého vydavateľa,
- pokiaľ sa miesto vydania alebo vydavateľ v dokumente neuvádza, ale tento údaj je všeobecne známy, alebo je možné ho zistiť, **MÔŽE** byť tento údaj doplnený a uvedený v hranatých zátvorkách, inak sa vynecháva,
- dátum vydania zapíšeme **arabskými** číslicami,
- **dátum vydania** je povinný údaj a nemôžeme ho vynechať; v prípade neznámeho dátumu odvodíme rok vydania od textu dokumentu, poprípade od iných prameňov, a zapíšeme ho v **hranatých zátvorkách**, napr. [1998],
- pri viacväzkových dokumentoch uvedieme celé rozpätie vydávania, napr. 1956-1958,
- pokiaľ je známy len dátum copyrightu, zaznamená sa ako cop1999 alebo ©1999,
- v prípade, že nie je možné zistiť dátum vydania, ani ho odvodit', používame označenie [bez dátumu].

⁴ Zvuková platňa je „platňa z plastického alebo iného materiálu so záznamom zvuku. Podľa spôsobu záznamu sa rozlišujú platne analógové (napr. gramofónová platňa) a digitálne (napr. CD)“ (KTD 2003-).

⁵ Podcast – zvukové alebo videozáznamy, ktoré sú umiestnené na internete v podobe súborov (najčastejšie vo formáte mp3).

⁶ Sekundárnu zodpovednosť slovenský preklad normy vôbec neuvádza, hoci v anglickej verzii sa vyskytuje. Keďže ide o *nepovinný* údaj, môže sa celý tento blok bibliografického odkazu vynechať.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Martin Matica slovenská 2000	Martin: Matica slovenská, 2000
K.G.Saur Verlag München London NewYork 1989	München: K.G.Saur Verlag, 1989
Martin 2000	Martin, 2000
Matica slovenská 2000	[Martin]: Matica slovenská, 2000 alebo len: Matica slovenská, 2000
Martin Matica slovenská	Martin: Matica slovenská, [bez dátumu]

VII. * Numerácia (číslovanie) a rozsah strán

Údaje používame len v prípade, že tvoríme odkaz na *príspevok* v monografii alebo seriáli. Pri *príspevku v monografii* (zborníku) pod **numeráciou** rozumieme označenie zväzku v prípade, že dokument je časťou viacväzkového súboru, napr. zv. 2:

zv. 2, s. 5-18

V prípade *príspevku v časopise* ide o číselné označenie seriálovej publikácie: o presné označenie ročníka a čísla periodika, v ktorom sa príspevok nachádza. Číselné označenie je možné uviesť dvomi spôsobmi:

- a) roč. 6, č. 3, s. 5-15
- b) 6(3), 5-15

V prípade **inojazyčných** seriálov použijeme označenie v origináli okrem údajov o rozsahu strán – **rozsah strán** píšeme vždy v jazyku citujúceho textu (nie originálu):

- a) vol. 6, iss. 5, s. 5-6
- b) Jg. 7, Nr. 5, s. 78-90

VIII. * Dátum aktualizácie a citovania

Používame len pri *elektronických online* zdrojoch. Zapišeme údaje o aktualizácii a revízii dokumentu, napr. Aktualizované v decembri 1987. Povinný je údaj o dátume citovania: [cit. 10. apríla 2001]. Je možné použiť aj formalizovanú podobu dátumu, napr. [cit. 2001-04-10].

- a) [cit. 10. apríla 2001]
- b) [cit. 2011-04-10]

IX. Údaje o edícii

V prípade, že zapisujeme aj edíciu⁷, do ktorej dokument patrí a táto je v prameni uvedená, zapišeme ju vo forme **Názov edície, označenie zväzku**. Zväzok označujeme v takom jazyku, ako bol v citovanom dokumente uvedený.

X. * Dostupnosť elektronických dokumentov

Povinný údaj pri *elektronických online* zdrojoch. Používame frázu „Dostupné na:“, napr. Dostupné na: <http://www.fphil.uniba.sk>. Pokiaľ je údaj o dostupnosti posledným údajom bibliografického odkazu, bodku na konci nepoužívame.

XI. Štandardné číslo

Štandardné číslo ISBN pre knihy a ISSN pre seriály uvádzame len vtedy, ak sa v dokumente nachádzajú, a v takej podobe, ako boli v dokumente uvedené. Zapisujeme aj označenie ISBN a ISSN, napr. ISBN 80-88982-57-X.

XII. Poznámky

Voliteľne môžeme do bibliografického odkazu zahrnúť aj poznámky. Je vhodné uviesť ich v prípade, ak sú niektoré údaje v odkaze nejednoznačné, prípadne ak boli doplnené. Píšeme ich v jazyku textu *citujúceho* dokumentu. Medzi najčastejšie patrí poznámka o požiadavkách na systém v prípade elektronických zdrojov, napr. Požiadavky na systém: Internet Explorer 5.0 alebo vyššia verzia.

⁷ Povinný údaj len v prípade, ak je žiaduce, aby jednotka bola identifikovaná ako súčasť edície.

3 Závaznosť a poradie prvkov v bibliografických odkazoch na vybrané druhy dokumentov a konkrétne príklady

hrubo označené = povinné (záväzné) údaje, ostatné sú nepovinné,

***** = údaje špecifické len pre určitý druh dokumentu,

≠ = bibliografický odkaz na tento druh dokumentu sa v ISO 690 (2010) neuvádza a je odvodený z doterajšej praxe, prípadne z iných prameňov a slúži len ako odporúčanie

a) Tlačené knihy a podobné monografické publikácie

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, Rok vydania. Názov edície, číslo edície. ISBN. *Lokácia⁸. Poznámky.

1 autor:

KATUŠČÁK, D. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. 2. dopln. vyd. Bratislava: Stimul, 1998. ISBN 80-85697-82-3.

2-3 autori:

CORBELL, Jean-Claude a Ariane ARCHAMBAULTOVÁ. *Obrázkový slovníček: slovenčina/angličtina*. Bratislava: Fortuna Print, 2006. ISBN 80-89144-57-8.

4 a viacerí autori:

PÁLKA, Ondřej et al. *Rozum do vrecka: malá vrecková encyklopédia*. 4. preprac. a dopln. vyd. Translation Juraj BLICHA. Bratislava: Mladé letá, 1978.

stará tlač:

Tyrnauerischer Schreib-Kalender: auff das Jahr... M.DC.LXXXIII. Gedruckt zu Tyrnau: in der Academischen Druckerey durch Matthiam Srnensky, [1682]. V: Budapešť: MTA. Signatúra R. 827.

b) Normy⁹ ≠

Označenie a číslo normy: Rok zavedenia do platnosti, Názov.

STN ISO 690:1998, *Dokumentácia - Bibliografické odkazy - Obsah, forma a štruktúra*.

c) Legislatívne dokumenty¹⁰ ≠

Označenie a číslo LD/Rok publikovania a skratka dokumentu Názov.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

d) Kartografické, zvukové a grafické dokumenty, hudobniny, filmy a videozáznamy, mikrodokumenty atď.

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov [označenie média]. *Mierka mapy. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, Rok vydania. Názov edície, označenie edície. Štandardné číslo.

■ kartografický dokument:

Chorvátsko [mapa]. 1:1 000 000. [Bratislava: Petit Press, bez dátumu].

■ film:

Soľ nad zlato [DVD]. Réžia Martin HOLLÝ. Bratislava: Slovenský filmový ústav, 2010. Zlatá kolekcia slovenských rozprávok.

■ zvukový dokument:

Long Tall Dexter, the Savoy sessions [CD]. New York: Savoy, 1976.

■ hudobnina:

BACH, C.PH.E. *Sonate G-moll für Violine und obligates Cembalo* [partitúra]. Herausgegeben von Anne Marlene GURGEL. Leipzig: Peters, 1981.

⁸ Forma zápisu odvodená zo zoznamu bibliografických odkazov štandardu ISO 690 (2010).

⁹ Forma zápisu prebratá z návrhu Kimličku (2002).

¹⁰ Pod **webových sídlom** rozumieme samostatný súbor webových stránok. **Webová stránka** je nesamostatná časť webového sídla, ktorá má autora *totožného* s autorom webového sídla. Pokiaľ sa na webovom sídle nachádza časť, ktorá má autora *odlišného* od autora webového sídla, ide o PRÍSPEVOK na webovom sídle (napr. blog) – bližšie pozri schému a príklady **i) Príspevky v elektronickej monografickej publikácii, na webových sídlach**.

- grafický dokument:

JIROUŠEK, Alexander. *Vysoké Tatry* [fotografia]. Košice: Agentúra Sáša, [bez dátumu].

e) Elektronické knihy, online monografické publikácie, webové sídla, počítačové programy

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov [označenie médiá]. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, Dátum vydania. Dátum aktualizácie/revízie [dátum citovania]. Názov edície, číslo zväzku. ISBN. Dostupnosť a prístup

KAFKA, Franz. *The Trial* [online]. Translated by David WYLLIE. Projekt Gutenberg, 2005. Updated 2006-03-08 [cit. 2006-06-05]. Dostupné na: <http://www.gutenberg.org/dirs/etext05/ktria11.txt>

ZECHENTER-LASKOMERSKÝ, Gustáv Kazimír. *Cestovanie z Viedne do Chorvátskej r. 1846* [online]. Zlatý fond denníka SME, 2010 [cit. 2011-08-13]. Dostupné na: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/1325/Zechenter-Laskomersky_Cestovanie-z-Viedne-do-Chorvatskej-r-1846

Firemník [online databáza]. Nižný Klátov: Goalnet, ©2011 [cit. 2011-08-11]. Dostupné na: <http://www.firemnik.sk/>

f) Časti webového sídla (webové stránky)¹¹

Autor webového sídla. Názov webovej stránky. Názov webového sídla [označenie médiá]. Miesto vydania: Názov vydavateľa, dátum aktualizácie [dátum citovania]. ISBN. Dostupnosť a prístup webovej stránky

Tréningy. *FKM Karlova Ves Bratislava* [online]. [Bratislava], ©2011 [cit. 2013-03-15]. Dostupné na: <http://fkmkv2003.web-node.sk/treningy/>

Blog ui42. *ui42* [online]. ui42, ©2012 [cit. 2013-04/10]. Dostupné na: http://www.ui42.sk/efektivne-riesenia-pre-kazdy-web.html?page_id=1440

g) Príspevky v tlačenej monografickej publikácii

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. Poznámky k príspevku. In: Hlavná zodpovednosť za zdrojový dokument. Názov zdrojového dokumentu: Podnázov. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť za zdrojový dokument. Miesto vydania: Názov vydavateľa, Rok vydania, Numerácia¹², rozsah strán. Názov edície, číslo zväzku. ISBN.

MAŤAŠÍK, Andrej. Kresťanstvo a divadelné umenie na Slovensku. In: RYDLO, Jozef M., zost. *Renovatio spiritualis*. Bratislava: Lúč, 2003, s. 531-536. ISBN 80-7114-433-3.

SLEZÁKOVÁ, Tatiana. Úloha učiteľa pri uvádzaní rómskeho žiaka do vyučovacieho procesu. In: *Osobnosť učiteľa Rómov: zborník referátov z 3. medzinárodnej konferencie konanej dňa 28. novembra 2002 v Nitre*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2002, s. 75-77. ISBN 80-8050-590-X.

h) Príspevky v tlačenej seriálovej publikácii

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. Poznámky k príspevku. In¹³: Názov seriálu: Podnázov. Miesto vydania: vydavateľ¹⁴, dátum vydania, numerácia¹⁵, rozsah strán. ISSN.

a) ŠMIRALA, J. Renesancia päťtisícročnej akupunktúry. *Zdravie*. Bratislava: Obzor, 1978, **34**(5), 10-13.

b) ŠMIRALA, J. Renesancia päťtisícročnej akupunktúry. In: *Zdravie*. 1978, roč. 34, č. 5, s. 10-13.

c) ŠMIRALA, J. Renesancia päťtisícročnej akupunktúry. *Zdravie*. 1978, **34**(5), 10-13.

Všetky možnosti zápisu sú správne.

¹¹ Ide o príspevok na webovej stránke Blog ui42, ktorá je súčasťou webového sídla ui42.

¹² Schéma pre sekundárne citovanie odvodená z: *Jak správne citovať...* ([bez dátumu]).

¹³ Podobné riešenie navrhuje aj portál iva – Portál informační výchovy pro Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně (*Jak správne* [bez dátumu])

¹⁴ Hoci v prílohe A štandardu ISO 690 (2010) sa miesto vydania a vydavateľ uvádzajú ako povinné údaje, nie sú uvedené ani v jednom z niekoľkých konkrétnych príkladov, ktoré norma na ilustráciu pravidiel ponúka. Odporúčame preto aj možnosť vynechania týchto údajov.

¹⁵ Pod numeráciou seriálu chápeme označenie ročníka a čísla seriálu.

i) Príspevky v elektronickej monografickej publikácii, na webovom sídle

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. In: Primárna zodpovednosť za zdrojový dokument. Názov zdroja: Podnázov [označenie média]. Vydanie. Miesto vydania: vydavateľ, Dátum vydania, Numerácia zdroja¹⁶, rozsah strán¹⁷. Dátum aktualizácie/revízie [dátum citovania]. Názov edície, číslo zväzku. ISBN. Dostupnosť a prístup

STANKOVSKÝ, Ivan. Cvičné firmy na Slovensku. In: *Online zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie - Quo Vadis cvičná firma* [online]. Bratislava: ŠIOV, ©2009 [cit. 2011-08-10]. ISBN 978-80-225-2762-0. Dostupné na: <http://siov.sk/sccf/Data/prispevky.html>

RICHTER, Vít. Budou chodiť do knižníc?. In: KOPÁČIKOVÁ, Judita, zost. *INFOS 2011: Zborník z 36. medzinárodného informatického sympózia o nových výzvach 21. storočia pre pamäťové inštitúcie: Nové rozmery informačného univerza* [online]. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov, 2011, s. 239-249 [cit. 2011-08-01]. ISBN 978-80-970693-0-8. Dostupné na: <http://vili.uniba.sk/AK/INFOS2011.pdf>

KRUPA, Martin. Slováci, ktorí testujú web na ľuďoch. In: *Blog ui42. ui42* [online]. ui42, ©2012 [cit. 2013-04/10]. Dostupné na: http://www.ui42.sk/efektivne-riesenia-pre-kazdy-web/slovaci-ktori-testuju-web-na-ludoch.html?page_id=1641¹⁸

j) Príspevky v elektronickom seriáli

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku: Podnázov. In¹⁹: Názov seriálu: Podnázov [označenie média]. Miesto vydania: vydavateľ²⁰, Dátum vydania, numerácia²¹, rozsah strán [dátum citovania]. ISSN. Dostupnosť a prístup

a) SABOV, Peter. Rekonštrukcie historických knižníc v podmienkach Slovenskej národnej knižnice v Martine. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2005, roč. 6, č. 1, s. 33-34 [cit. 2010-05-07]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2005/januar/33.pdf

b) SABOV, Peter. Rekonštrukcie historických knižníc v podmienkach Slovenskej národnej knižnice v Martine. *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2005, 6(1), 33-34 [cit. 2010-05-07]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2005/januar/33.pdf

k) Sekundárne citovanie = citovanie cez sprostredkujúci zdroj ^{#22}

Hoci štandard ISO 690 (2010) sekundárne citovanie neuvádza, nakoľko by ho malo byť minimum, v praxi sa vyskytuje. Pre označenie sekundárneho (sprostredkujúceho) zdroja odporúčame použiť formuláciu „cit. podľa“ a nasledujúcu schému:

Pôvodný autor cit. podľa Odkaz na sprostredkujúci zdroj.

REPČÁK, Jozef cit. podľa DANIEL, David P. Vydania náboženskej literatúry v Levoči v období neskorej reformácie (do roku 1650). In: *Kniha '97- '98*. Martin: Matica slovenská, 2000, s. 91-95. ISBN 80-7090-569-7.

4 Zmeny v porovnaní s predchádzajúcim vydaním štandardu a nepresnosti

Zmeny:

- údaje o autoroch uvádzame v invertovanom tvare len v prípade prvého (a fakultatívne aj ďalších autorov), avšak údaj o poslednom autorovi musí byť v priamom slovoslede a oddelený od predošlých spojkou „a“,
- je možné (nie povinné) zaznamenať všetkých autorov, nielen prvých troch,
- podnázov nie je povinný údaj,
- v štruktúre bibliografického odkazu sa neobjavuje údaj o rozsahu dokumentu (počte strán) – nie je nutné vôbec tento údaj uvádzať,
- nie je povinné uvádzať 1. vydanie, len ďalšie vydania dokumentu,

¹⁶ Uvedieme len v prípade, ak má publikácia viac zväzkov.

¹⁷ V prípade online publikácií, ktoré nie sú stránkované, tento údaj vynecháme.

¹⁸ Ide o príspevok na webovej stránke Blog ui42, ktorá je súčasťou webového sídla ui42.

¹⁹ Použitie „In:“ je pri príspevkoch v seriáli voliteľné.

²⁰ Na rozdiel od príspevkov v tlačných seriáloch sa v prípade príspevkov v online seriáloch miesto vydania a vydavateľ uvádza aj v príkladoch na s. 35 prílohy A. štandardu ISO 690 (2010).

²¹ Zapíšeme označenie ročníka a čísla.

²² Schéma pre sekundárne citovanie odvodená z: Jak správne citovať... ([bez dátumu]).

- bodkou končí bibliografický záznam len vtedy, ak nie je posledným údajom webová adresa,
- „In:“ používame povinne len v prípade príspevkov v monografiách,
- fráza označujúca online zdroj „Dostupné na internete“ je podľa nového štandardu skrátaná na: „Dostupné na:“,
- v prípade chýbajúceho miesta vydania alebo mena vydavateľa nie je nutné používať označenie [s.l.] alebo [s.n.], tieto údaje sa jednoducho vynechajú.

Nepresnosti:

- **záväznosť údajov** (povinných a nepovinných) v niektorých prípadoch kolíše:
 - vo všetkých príkladoch bibliografických odkazov na *príspevky v tlačných seriálových publikáciách* sa neuvádza miesto vydania ani vydavateľ; napriek tomu sú v tabuľke v prílohe A tieto údaje uvedené ako povinné. Odporúčame prikloniť sa k údajom uvádzaným v príkladoch a tieto údaje vynechávať, nakoľko názov seriálu a jeho ISSN sú dostatočné na jeho identifikáciu²³.
- **prílišná variabilita formy údajov** (typu „môžeme“, popr. viaceré možnosti zápisu údajov):
 - v prípade citovania *príspevkov v monografii* štandard ISO 690 predpisuje používanie „In:“ pred označením zdroja, avšak v prípade *príspevkov v seriáli* toto označenie považuje za fakultatívne. Vzhľadom na analýzu príkladov bibliografických odkazov na príspevky v seriáli odporúčame „In:“ používať len v prípade príspevkov v monografiách a v prípade príspevkov v seriáli ich vynechať.
- **kolísavosť pravidiel (pravidlo verzus príklad):**
 - v prípade *neexistujúceho a nezistiteľného dátumu* vydania sa v pravidlách uvádza forma [bez dátumu], avšak v niektorých príkladoch sa uvádza aj možnosť n.d. (bez hranatých zátvoriek) – odporúčame používať formu [bez dátumu],
 - anglická verzia štandardu predkladá použiť na označenie *dátumu citovania* možnosť „zobrazené“, prípadne *iný ekvivalent*. Slovenský preklad normy predpisuje použiť označenie „zobrazené“ alebo ekvivalent tohto pojmu – „cit.“. Vzhľadom na predchádzajúci úzus, ako aj skutočnosť, že ISO 690 (2012) pre slovenskú prax odporúča v rámci národnej poznámky používať označenie „cit.“, považujeme túto formu za preferovanú,
 - hoci STN ISO 690 (2012) predpisuje v prípade citovania online dokumentov použitie frázy „Dostupné na:“, v príkladoch uvádza „Dostupné na internete“. ISO 690 (2010) odporúča označenie „Dostupné z:“, alebo ekvivalentnú frázu, napr. „Spôsob prístupu“. Vzhľadom na doterajšiu prax v oblasti citovania navrhujeme používať frázu „Dostupné na:“.

Zoznam bibliografických odkazov

ISO 690:1987, *Documentation – Bibliographic references – Content, form and structure*.

ISO 690-2:1997, *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*.

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

Jak správne citovať a odkazovať na citace v textu, [bez dátumu]. *iva* [online]. Zlín: Knihovna UTB [cit. 2012-01-27]. Dostupné na: http://iva.k.utb.cz/?page_id=34

KIMLIČKA, Štefan, 2002. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje*. Bratislava: Stimul. ISBN 80-88982-57-X.

KTD: *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáza], 2003- . Praha: Národní knihovna České republiky [cit. 2013-05-01]. Dostupné na: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>

STN ISO 690:1998, *Dokumentácia – Bibliografické odkazy – Obsah, forma a štruktúra*.

STN ISO 690-2:2001, *Informácie a dokumentácia – Bibliografické citácie – Časť 2: Elektronické dokumenty alebo ich časti*.

STN ISO 690:2012, *Informácia a dokumentácia – Návod na tvorbu bibliografických odkazov na informačné pramene a ich citovanie*.

STN ISO 832:1998, *Informácie a dokumentácia – Bibliografický popis a odkazy – Pravidlá skracovania bibliografických termínov*.

Lucia LICHNEROVÁ

lichnerova@fphil.uniba.sk

²³ Podobné riešenie navrhuje aj portál iva – Portál informační výchovy pro Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně (Jak správne [bez dátumu]).